

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi Doktori Iskola

Katona István ny. őrnagy

A 101. Önálló Felderítőrepülő-század történeti, valamint az állományába tartozó Szu-22M3 repülőgéptípus alkalmazási körülményeinek vizsgálata 1983-tól 1991-ig

című doktori (PhD) értekezésének szerzői ismertetője

Témavezető:

Dr. Csengeri János százados
egyetemi docens

Budapest

2023

Tudományos probléma:

– Az 1983-ban beszerzésre került Szu–22M3 harmadik generációs repülőgép (a későbbiekben – rg.) még nem volt a Magyar Néphadseregben (a későbbiekben – MN). A katonai vezetésünknek semmilyen vezetési és irányítási elképzelése sem volt az új típus szerkezetét illetően. A típushoz tartozó infrastruktúrális állományszervezet felépítésében megpróbálta adoptálni mind az infrastruktúrát, mind pedig az irányítási rendszert a MN szervezetébe eddig rendszeresített első és másodig generációs alapelveket.

– Ekkora erővel rendelkező csapásmérő eszközzel még nem dolgozott a MN. vezetése, következésképpen a Varsói Szerződés (a későbbiekben – VSZ) – a hadsereg (későbbiekben – hds.) modernizálást javasoló Egyesített Fegyveres Erők (a későbbiekben – EFE) rendszerében már alkalmazásban álló elvárásokat átvételével próbálkozott.

– A rendszerváltozás után akadnak olyan dokumentumok, vagy pedig a század (a későbbiekben – szd.) Kapos hc. -i vre. o.- ba történt integrációja után, amelyek egyszerűen nem fellelhetőek /a típus titkos minősítésű időmérő naplói többek között/ vagy pedig amelyeket nem megfelelően kerültek iktatásra, s valahol eltűnhettek archiválás közben. (Különösen igaz lehet ez a Kapos Bázis rep.-tér bezárásakor, amikor olyan dokumentumokat nem lehetett fellelni, mint a titkos minősítésű repülőtér használati utasítás.)

– A felszínesen, vagy pontatlanul archivált, irattározott, dokumentumok, a későbbi kutatókban helytelen következtetéseket alakíthatnak ki, vagy ami a legrosszabb – félrevezethetik őket. Már az eddig megjelent írásbeli munkák újságcikkek között is vannak olyan szubjektíven megítélt események, dolgok, névtévesztések, időpontok téves megadásai, melyek alapján az ilyen tévesztéseket is tényként fogadhatnak el a későbbi kutatók. A több irányú, – irattári, levéltári, kutatások, tanulmányok elemzései, s a visszaemlékezések – a jelen körülmények között a legteljesebb, a lehetséges legpontosabb képet adnak a 101. Önálló felderítőrepülő-század (a későbbiekben – Ö. fre. szd.) valós életéről. Már volt olyan irodalom is a kezemben, melyben a típuson, a századnál repült repülőgép-vezető (a későbbiekben – rgv.) nevét hibásan adták meg, illetve olyan rgv. is említésre került, aki nem is repülte a Szu–22M3-as rg. típust. Sőt, olyan publikációval is találkoztam, melyben a Szu–22M3-as rg. kabinja helyett más rg. kabinjának szellemrajzát közölték le.

– A Szu–22M3 rg. felderítő (a későbbiekben – feld.) besorolású ugyan /nálunk/, de valójában a rg. vadászbombázó (a későbbiekben – vbo.), s a vele végrehajtható (a későbbiekben – vh.) -ható fea. -k, még felderítő rg. -ként is 75% - a csapásmérés, azaz a fedélzeti fegyverrendszerek használata. Főleg a VSZ. -en belüli harcászati (a későbbiekben

– hc.) -i alapelvek szerint, mely alapján a feld. rg. 25%. -ban felderít és 75%. -ban csapásmérést hajt végre a felderített objektum ellen. /A „derítsd fel és semmisítsd meg!” harcászati alapelv szerint. / Akkor vajon miért nem volt a szd. vezetésében csapásmérési helyettes, a szdpk. csapásmérési helyettese?

– A szervezeti és technikai történeti vizsgálataimon keresztül rámutatok néhány olyan körülményre, következményre, amelyek alapvetően befolyásolták a magyar légió (vagy egyes repülő alakulat) későbbi életét, szervezetét. Véleményem szerint a rep. szd. megszüntetése a MH. még a jelen állapotára is hatással levő következményekkel járt.

Hipotézisek:

H1: Feltételeztem, hogy a MN a Szu–22M3 rg. típust gazdasági megfontolások alapján szerezte be – ismerve, és átélve a MNK akkori nehéz gazdasági viszonyait – és nem hadműveleti-harcászati követelmények/ szempontok miatt került sor az M3-as rg. típus beszerzésére az M4-es modifikáció ellenében.

H2: Feltételezem, hogy a 101. Ö. fre. szd. kiválását és felderítőrepülő ezreddé (a későbbiekben – fre. e.) szervezését nem a taszári 31. Hc. vre. o. -ba történő integrálódása pecsételte meg.

H3: Feltételeztem, hogy a 101. Ö. fre. szd. e. -é szervezését meghiúsító döntés egyéb okai lehettek: a Szu–25-ös (a későbbiekben – csatarg.) típus beszerzésének elmaradása az egykori MN-ben, valamint a beszerzéshez rendelkezésre álló költségkeret drasztikus csökkentése az 1990-es évek elején a Magyar Honvédségben (a későbbiekben – MH-ben).

H4: Feltételeztem, hogy a Szu–22 rg. típus kivonásával közel tíz évig nem került pótlásra a légifelderítő (a későbbiekben – lé. feld.) /információ gyűjtő/, feladatkör, valamint jelentős mértékű levegő-föld (a későbbiekben – L-F) harctámogató (csapásmérő) képessége szűnt meg a kivonással a MH. szárazföldi csapatainak.

Kutatási célok:

– A céloom objektív kutatást folytatni, mellyel tényszerűen feltárni a 101. Ö. fre. szd. életében történt eseményeket, történéseket a még rendelkezésre álló eredeti dokumentumok, meglévő szereplők visszaemlékezései, interjúi, elbeszélései alapján, melyek a későbbi visszakereshetőségük révén a lehető leghitelesebb történelmi hűséggel, a valóságot adják vissza a 101. Ö. fre. szd. -ről, annak életéről az érdeklődők és a témát kutatók számára.

- Céloom még továbbá rávilágítani és elemezni a Szu–22M3 rg. típus rendszerből történő kivonásának következményeit s a század (a későbbiekben – szd.) által megoldandó feladatok (a későbbiekben – fea. -k) pótlása lehetséges vizsgálatát. /Drónok felhasználásának esetleges lehetőségét/.
- Munkámmal lehetőséget kívánok biztosítani az elkövetkező nemzedékek érdeklődői számára a 101. Ö. fre. szd. történetének kulcsfontosságú eseményeiről, az általam összegyűjtött, rendszerezett adatok által a későbbi kutatások megkönnyítésére.
- A katonai vezetés, irányítás későbbi nemzedékei számára tanulságokkal, tapasztalatokkal, döntéshozatalmasztó tényekkel kívánok szolgálni munkámmal a 101. Ö. fre. szd. működése során felhalmozott tapasztalatok közreadásával, egy esetlegesen hasonló rendeltetésű, felépítésű alegység, vagy egység felállításához, s annak működése megszervezéséhez.
- Munkámmal szeretnék hozzájárulni a későbbiekben az országunk biztonságpolitikája érdekében történő haditechnikai fejlesztések, a katonai felderítés megfelelő módszerei kiválasztásához, s egyúttal a feladatra a lehetőségek szerinti legalkalmasabb harci eszközök beszerzéséhez, s azok legmegfelelőbb módszerei alkalmazásához a 101. Ö. fre. szd. működése során megszerzett tapasztalatok közreadása alapján.

A kutatás módszerei:

- Analízist hajtottam végre Hadtudományi Levéltár (a későbbiekben – HL), Központi Irrattár (a későbbiekben – KI) anyagai, dokumentumai felhasználásával. A kutatási anyagokat forráskritikai elemzés és értékelés során dolgoztam fel;
- Felhasználtam, elemeztem és színtézist végeztem a személyes tulajdonokban megmaradt rgv. térképvázlatok, felkészülési füzetek, naplók felhasználásával, valamint a még élő – sajnos már többen elhunytak – rgv. -k személyes tapasztalatai, élményei, elbeszéléseinek elemzése, a tulajdonokban megmaradt jegyzetfüzetek, térképvázlatok segítségével;
- A kutatási téma egészét elméleti és gyakorlati síkokra bontottam, majd az így kapott részismereteket egységes egésszé kapcsoltam össze;
- Az indukció módszerével általános törvényszerűségeket fogalmaztam meg, illetve a dedukció módszerével az általános megállapításokból egyedi következtetéseket vontam le;
- Összevettem egymással a különböző forrásokból származó tényeket, és megvizsgálva azokat, igyekeztem feloldani a köztük lévő esetleges ellentmondásokat;

- A kutatások részeredményeit folyamatosan feldolgoztam és ennek eredményeit rendszeresen publikáltam.

Visszaemlékezések:

- a 101. Ö. fre. szd. parancsnoka (a későbbiekben – pk. -a), parancsnokhelyettesei – pkh. -i), szakág-vezetői, rgv. -i, a szd. fegyverzet-technikai szolgálata (a későbbiekben – fv. tech. szolg.), a mérnök-műszaki (a későbbiekben – MMSz.) állománya tagjainak visszaemlékezései, beszámolóí, véleményei;
- Külső szemlélők, más re. szd – k rgv-i, polgári alkalmazottai interjúi, az általuk elmondottak elemzései

A munkában az elvégzett vizsgálataim fejezetenként:

Az első fejezet és annak részösszegzése:

Az első fejezetben ismertettem a 101. Önálló felderítő-repülő század rendszeresített harci-technikai eszközét és annak állományát.

- Ismertettem a felderítő-repülő század repülőgépét, a Magyar Néphadseregben felderítőrepülőgépként rendszeresített vadászbombázó gépet, a Szu–17M3 /export változatát a Szu–22M3/ repülőgépet.
- Majd bemutattam a repülőgép típuson harcoló állományt, a felderítő-repülőszázad hajózó állományát, a legelső, az 1983-as, /a 101. felderítő-repülő ezred állománytáblájához csatolt helyesbítő ív / állománytábla alapján.
- Ugyanezen állománytábla szerint ismertettem a század fegyverzettechnikai szolgálatát.
- Szintén a csatolt verzió szerint bemutattam a felderítőrepülő-század törzsét, s a század állománya eszmei-politikai biztosítását végző politikai apparátust.
- S végül ismertettem a felderítőrepülő-század hadtápszolgálatát.

A fejezet részösszegzése:

Igyekeztem tőlem telhetően a legobjektívebb ismertetőt adni a 101. Önálló felderítőrepülő-századnál rendszeresített felderítőrepülőgép erejéről, képességeiről és lehetőségeiről sugallva ezzel az alegységben rejlő potenciális lehetőségeket. Azokat melyeket a szovjet hadseregben már az 1960-as évektől hadrendben álló harmadik generációs vadászbombázó repülőgép alaptípusa nyújtott a szovjeteknél hadászati-hadműveleti vadászbombázóként, mint rendszeresített fő típus.

Ismertettem a felderítőrepülő-század átképzésre vezényelt állománya, átképzésének idejére létrehozott előkészítő törzset, annak összetételét, feladatait és munkáját.

A Szovjetunióban végrehajtott típus átképzést a szovjetek által leadott átképzési anyag szerint és alapján mutattam be.

Megemlítettem még érdekességképpen a VSZ többi szövetséges tagállamaiban feltételezhetően lehetséges szolgálatba állított hasonló típusú repülőgép állományát.

Második fejezet és annak részösszegzése:

A második fejezetben a 101. Önálló felderítőrepülő-század fegyverzet-technikai eszközének beszerzését, a repülőgép-vezetői állományának kiválasztását, s annak átképzését mutattam be.

- Leírtam a Szu–22M3 repülőtechnika beszerzésének előzményeit, a magának a technikának a beszerzését.
- Kitértem a Szu–22M3 vadászbombázó repülőgép beszerzési körülményeire.
- Majd megosztottam a beszerzésre irányuló részkövetkeztetéseimet.
- Fontosnak találtam s szintén itt írtam le a Magyar Néphadsereg repülőerejének VI. és a VII. ötéves tervidőszakának fejlesztési beszerzéseiről alkotott részkövetkeztetéseimet
- Bemutattam a 101. Önálló felderítőrepülő-század miniszteri parancsban kijelölt állományának átképzését a Szovjetunióban.
- A Szovjetunióban végrehajtott átképzés részkövetkeztetéseimet is leírtam.

A második fejezetre vonatkozó részösszegzésem:

A fejezetben a vizsgáltam és választ kerestem az 1983-ban beszerzett Szu–22M3 repülőgéptípus kiválasztásának okára beszerzési előzményei körülményeit vizsgálva a HM Katonai Tanács anyagai, s a HM beszerzést segítő előtanulmánya, valamint a VSZ EFE. ajánlása alapján.

A következtetésem kialakításához a beszerzést irányító katonai, műszaki vezető beosztású szakmérnökkel való konzultációm, valamint több mérnök-műszaki szakember véleménye alapján kialakított következtetésekre alapozva kimondhattam, hogy a Szu–22M3-as repülőgéptípus beszerzése gazdasági megfontolások alapján történt. Bebizonyítottam az első hipotézisemet.

A munkám harmadik fejezete, s annak részösszegzése:

A harmadik fejezetben a 101. Önálló felderítőrepülő-század berendezkedését mutatom be Taszár repülőtéren, majd a harcoló állomány rendeltetésszerű jártassága megszerzését a Szu–22M3-as repülőgéptípuson.

- A fejezetben bemutatom a 101. Önálló felderítőrepülő-század berendezkedését Taszár repülőtéren;
- Leírom a nagyközönség előtti tervezett; 1985-ös bemutatkozásunk elmaradását;
- Kitérek a fejezetben az 1985-ös hadműveleti repülőterünkre, Mezőkövesdre történő áttelepülésünkre, a század nagytávolságú manőverének begyakorlására;
- Bemutatom a század 1986-os nagytávolságú, nemzetközi diszlokációs hadműveleti-harcászati gyakorlattal egybekötött lövészetét a Lengyel Népköztársaságban;

A fejezet részösszegzése:

- A fejezetben a lehető leghitelesebben – a század parancsnoki, a repülő-műszaki, valamint a repülő-hajózó állományának visszaemlékezései alapján – próbálom visszaadni a cseppet sem zökkenőmentes beilleszkedésünket, annak megnehezítő körülményeivel, s a felmerülő berendezkedési problémákkal együtt.
- Majd rávilágítottam az újonnan hadrendbe állt, a Magyar Néphadsereg Szűz – 22M3-as vadászbombázói 1985-ös díszelgésen történő bemutatkozás elmaradásának valódi okára.
- Bemutattam a század első nagy hatótávolságú manőverének végrehajtását hadműveleti repülőtérre /Mezőkövesdre/ történő áttelepüléssel.
- Hiteles, levéltári dokumentumok, s a század harcoló állományának visszaemlékezései alapján bemutattam a fejezetben a 101. Önálló felderítőrepülő-század legelső /az 1986-os/ repülő harcászati gyakorlatával történő két lépcsőben – hazai, magyarországi és a Lengyel népköztársaságban – végrehajtott éles légi és földi lövészzel egybekötött megmérettetésével. A gyakorlaton a sikeres és kiváló végrehajtással a felderítőrepülő-század megszerezte a rendeltetésszerű jártasságát, mellyel szinte azonnal harckészültségi szolgálatot adott a század beosztott harcoló állománya.

A negyedik fejezet, s a fejezet részösszegzése:

A negyedik fejezetben a felderítőrepülő-század Varsói Szerződés szintű szövetségi együttműködés keretében végrehajtott több határon átnyúló nagy távolságú diszlokációját mutatom be a Német Demokratikus Köztársaság Nemzeti Néphadseregének 77. vadászbombázó repülőezredével.

- Az 1987-es kiképzési évünk leírásával bemutatom az NDK Nemzeti Néphadserege 77. vadászbombázó repülőezrede egy repülőszázadának fogadását Taszár repülőtéren.
- Bemutatom a 101. Önálló felderítőrepülő-század nagy távolságú diszlokációját a Német Demokratikus Köztársaság 77. vadászbombázó ezredének Laage repülőterére.

A negyedik fejezet részösszegzése:

- Az Német Demokratikus Köztársaság Nemzeti Néphadserege 77. vadászbombázó ezrede egy repülőszázadát fogadtuk a kiképzési évünk első félévében. Bemutatom a szövetséges német repülőszázadával közösen végrehajtott hazai repülőharcászati gyakorlattal egybekötött együttes éles földilövészeti feladatok végrehajtását Nádudvar nemzetközi földilövészeti lőtéren.
- Majd részleteiben bemutatom a 101. Önálló felderítőrepülő-század több határon átnyúló nagy távolságú diszlokációját a Német Demokratikus Köztársaság területére – Laage repülőtérré – s a közös szervezésű szárazföldi és tengeri lövészet végrehajtásával. A németországi diszlokáció nyújtotta tapasztalatok a század rendeltetésszerű jártassága, repülőgép-vezetőinek, a harcoló állományának tapasztalatait, harcba vethetősége és szövetségesi hadrafoghatósága sokoldalúságát bővítették.

Az ötödik fejezet, s a fejezet részösszegzése:

Az ötödik fejezet: Ebben a fejezetben bemutatom a 101. Önálló felderítőrepülő-század tevékenységét a rendszerváltozás idején s a század integrációját a Kapos harcászati repülőezred állományába;

- Bemutatom a felderítőrepülő-század 1988-as kiképzési évének végrehajtását;
- Majd az 1989-1990-es kiképzési éveim keresztül a század életét a rendszerváltozás idején;
- Részösszegzést teszek a rendszerváltozás idejének eseményeire;
- Leírom a 101. Önálló felderítőrepülő-század megszűnését a Kapos harcászati repülőezredbe történő integrálódásával;
- Majd részkövetkeztetéseket vonok az időszak eseményeiről;

Az ötödik fejezet részösszegzése:

- Az 1988-1989-1990-es évek hozta változásaival még koránt sem ért véget a változások sora Magyarországon, a Magyar Néphadseregből lett Magyar Honvédségben s a 101. Önálló felderítőrepülő-század életében. Ezek az évek történelmi jellegű változásokat hoztak és nagyfokú naivitás lett volna azt hinni, hogy a 101. Önálló felderítőrepülő-századot kikerülik ezek a változások. A felderítőrepülő-század tette a dolgát a kiképzés és a harckészültség terén. Az 1988-as kiképzési év elején elveszítettük az első repülőgépünket repülőgép meghibásodás miatt. 1988-ban a felderítőrepülő-század részt vett a „Gránit-88” fedőnevű VSZ. szintű többfokozatú légvédelmi és repülő hadműveleti-harcászati gyakorlaton, a

gyakorlatot maga a VSZ. EFE. főparancsnoka /Viktor Kulikov/ vezette, melyen még az eddig VSZ. -en belüli passzív tevékenységű Román hadsereg kijelölt egységei is részt vettek.

– 1989-ben azonban csak hazai együttműködési gyakorlatokon vett részt a század. 1989 utolsó negyedében három új, a kassai repülőiskolán frissen végzett repülőgépvezetőt kapott a század.

– 1989. december elsejével Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter mindenféle párttevékenységet megtiltott a hadseregen belül.

– A „GERECSE–II.” fedőnévvel elkezdődött az 1991. december 31-ig tartó Magyar Honvédség békeszervezeteinek átalakítása.

– Az 1990-ben a „Pajzs-90” fedőnevű gyakorlat megtartását magyar részről az első szabad választásokon megválasztott kormány új honvédelmi minisztere egyszerűen nemet mondott a gyakorlaton való részvételre, lemondta a gyakorlatot vezető V. Ny. Lobov szovjet hadseregtábornoknál.

– 1990. október. 11. -én a magyar katonai repülés történetében először került végrehajtásra kísérleti, gyakorló bombavetés / Éberhardt György alez. és Racskó Mihály örgy. / atombombavetési profil lehetséges kidolgozására. A kidolgozott profil minden esetben telitalálatot eredményezett.

– Az 1991. április. 18.-án az 1. Honi Légvédelmi hadtestparancsnoka /Csurgay Miklós vörgy./ és a CSRP együttes intézkedésben szabályozta a Kapos Honi vadászrepülő osztály és a MH 1929 /101. Önálló felderítőrepülő-század/ egy repülőbázison történő működését, majd alig három hónappal később a CSRP. 1991. július 31-én aláírta a 101. Önálló felderítőrepülő-század megszüntetéséről szóló intézkedését, melynek eredményeként az MH 1929 /a 101. Önálló felderítőrepülő-század 1992. február 1-vel teljesen integrálódott az MH 4563 alakulatba, /Kapos Honi vadászrepülő osztály/ létrehozva evvel a 31. Kapos Harcászati vadászrepülő-ezredet, két vadászrepülő /MiG–21-es/ és egy felderítőrepülő-századdal /Szu–22M3-as/.

Összegzett következtetések:

Igyekeztem tőlem telhetően a legobjektívebb ismertetőt adni a 101. Önálló felderítőrepülő-századnál rendszeresített felderítőrepülőgép erejéről, képességeiről és lehetőségeiről sugallva ezzel az alegségben rejlő potenciális lehetőségeket. Ismertettem a felderítőrepülő-század átképzésre vezényelt állománya, átképzésének idejére létrehozott előkészítő törzset,

annak összetételét, feladatait és munkáját. A Szovjetunióban végrehajtott típus átképzést a szovjetek által leadott átképzési anyag szerint és alapján mutattam be.

Megemlítettem még érdekességképpen a VSZ többi szövetséges tagállamaiban feltételezhetően lehetséges szolgálatba állított hasonló típusú repülőgép állományát. A fejezetben a vizsgáltam és választ kerestem az 1983-ban beszerzett Szu–22M3 repülőgéptípus kiválasztásának okára beszerzési előzményei körülményeit vizsgálva a HM. Katonai Tanács anyagai, s a HM beszerzést segítő előtanulmánya, valamint a VSZ. EFE. ajánlása alapján.

A következtetésem kialakításához a beszerzést irányító katonai, műszaki vezető beosztású szakmérnökkel való konzultációm, valamint több mérnök-műszaki szakember véleménye alapján kialakított következtetésekre alapozva kimondhattam, hogy a Szu–22M3-as repülőgéptípus beszerzése gazdasági megfontolások alapján történt. Bebizonyítottam az első hipotézisemet.

A lehető leghitelesebben – a század parancsnoki, a repülő-műszaki, valamint a repülő-hajózó állományának visszaemlékezései alapján – próbálom visszaadni a cseppet sem zökkenőmentes beilleszkedésünket, annak megnehezítő körülményeivel, s a felmerülő berendezési problémákkal együtt. Rávilágítottam az újonnan hadrendbe állt, a Magyar Néphadsereg Szu – 22M3-as vadászbombázói 1985-ös díszelgésen történő bemutatkozás elmaradásának valódi okára.

Bemutattam a század első nagy hatótávolságú manőverének végrehajtását hadműveleti repülőterre /Mezőkövesdre/ történő áttelepüléssel.

Hiteles, levéltári dokumentumok, s a század harcoló állományának visszaemlékezései alapján bemutattam a fejezetben a 101. Önálló felderítőrepülő-század legelső /az 1986-os/ repülő harcászati gyakorlatával történő két lépcsőben – hazai, magyarországi és a Lengyel népköztársaságban – végrehajtott éles légi és földi lövészzel egybekötött megmérettetésével. A gyakorlaton a sikeres és kiváló végrehajtással a felderítőrepülő-század megszerezte a rendeltetésszerű jártasságát, mellyel szinte azonnal harckészültségi szolgálatot adott a század beosztott harcoló állománya. A Német Demokratikus Köztársaság Nemzeti Néphadserege 77. vadászbombázó ezrede egy repülőszázada fogadását is bemutattam a szövetséges német repülőszázadával Taszár repülőterén 1987-ben. Bemutatom a szövetséges német repülőszázadával közösen végrehajtott hazai repülőharcászati gyakorlattal egybekötött együttes éles földilövészeti feladatok végrehajtását Nádudvar nemzetközi földilövészeti lőtéren.

Majd részleteiben bemutatom a 101. Önálló felderítőrepülő-század több határon átnyúló nagy távolságú diszlokációját a Német Demokratikus Köztársaság területére – Laage repülőtérré – s a közös szervezésű szárazföldi és tengeri lövészet végrehajtásával. A németországi diszlokáció nyújtotta tapasztalatok a század rendeltetésszerű jártassága, repülőgép-vezetőinek, a harcoló állományának tapasztalatait, harcba vethetősége és szövetségesi hadrafoghatósága sokoldalúságát bővítették.

Az 1988-as kiképzési év elején elveszítettük az első repülőgépünket repülőgép meghibásodás miatt. 1988-ban a felderítőrepülő-század részt vett a „Gránit-88” fedőnevű VSZ szintű többfokozatú légvédelmi és repülő hadműveleti-harcászati gyakorlaton, a gyakorlatot maga a VSZ EFE főparancsnoka /Viktor Kulikov/ vezette, melyen még az eddig VSZ-en belüli passzív tevékenységű Román hadsereg kijelölt egységei is részt vettek.

1989-ben azonban csak hazai együttműködési gyakorlatokon vett részt a század. 1989 utolsó negyedében három új, a kassai repülőiskolán frissen végzett repülőgépvezetőt kapott a század.

1989. december elsejével Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter mindenféle párttevékenységet megtiltott a hadseregen belül.

A „GERECSE–II.” fedőnévvel elkezdődött az 1991. december 31-ig tartó Magyar Honvédség békeszervezeteinek átalakítása.

Az 1990-ben a „Pajzs-90” fedőnevű gyakorlat megtartását magyar részről az első szabad választásokon megválasztott kormány új honvédelmi minisztere egyszerűen nemet mondott a gyakorlaton való részvételre, lemondta a gyakorlatot vezető V. Ny. Lobov szovjet hadseregtábornoknál.

Az 1991. április. 18.-án az 1. Honi Légvédelmi hadtestparancsnoka /Csurgay Miklós vörge./ és a CSRP együttes intézkedésben szabályozta a Kapos Honi vadászrepülő osztály és a MH 1929 /101. Önálló felderítőrepülő-század/ egy repülőbázison történő működését, majd alig három hónappal később a CSRP 1991. július 31-én aláírta a 101. Önálló felderítőrepülő-század megszüntetéséről szóló intézkedését, melynek eredményeként az MH 1929 /a 101. Önálló felderítőrepülő-század 1992. február 1-vel teljesen integrálódott az MH 4563 alakulatba, /Kapos Honi vadászrepülő osztály/ létrehozva evvel a 31. Kapos Harcászati vadászrepülő-ezredet, két vadászrepülő /MiG–21-es/ és egy felderítőrepülő-századdal /Szu–22M3-as/.

Új tudományos eredményeim:

- 1. A 101. Önálló Felderítőrepülő Század fennállásának eseményeivel kapcsolatban elsőként végeztem kiterjedt kutatásokat a Hadtudományi Levéltárban, a Központi Irattárban, melynek eredményeként első alkalommal rekonstruáltam, átfogó és igazolható módon megfogalmaztam a század állományába tartozó Szu-22M3 változtatható szárnyilazású, harmadik generációs repülőgéptípus magyarországi alkalmazásának történetét (beszerzésének biztonságpolitikai és gazdasági előzményeit, kitérve a típus beszerzésével kapcsolatos logisztikai megfontolásokra, összefüggéseiben és szakmai részleteiben egyaránt kimutatva a beszerzés, a rendszeresítés, az átképzések, a kiképzés, továbbá az üzemeltetés folyamatait, illetve ezek szakmai és infrastrukturális háttérét) az 1983-tól 1991-ig terjedő időszakban.**
- 2. Levéltári, primer forrásokat felhasználva igazoltam azt a folyamatot, amelynek eredményeként 1984-ben létrejött, majd 1991-ben megszűnt a 101. Önálló Felderítőrepülő-század.**
- 3. A kutatómunkám eredményeként rekonstruáltam és elsőként rögzítettem egyetemes jelleggel a 101. Önálló Felderítőrepülő Század hajózó állományának és a századvezetés induló névsorát.**
- 4. A vizsgálatok, megfigyelések és a kiterjedt kutatások eredményeként elsőként állítottam össze a 101. Önálló Felderítőrepülő Század kronológiáját, fennállása eseményeinek hiteles sorrendjét.**
- 5. A hipotézisek vizsgálata által feltártam számos, a Századdal kapcsolatos körülmény (biztonságpolitikai és gazdasági előzmények, technológiai fejlődés színvonala, logisztikai megfontolások, harcászati, üzemben tartás rendszere, humán erőforrás- és infrastrukturális háttér, stb. körülmények) jelentőségét, amelyeket megfigyelve kimutattam olyan tényezőket, amelyek az egykori Magyar Néphadsereg, majd utóda, a Magyar Honvédség harci képességeire is jelentős kihatással voltak.**

Ajánlásaim és felhasználhatóság:

Ajánlom az elvégzett munkámat a hasonló rendeltetésű harceszközök beszerzése előtti tanulmányozásra a beszerzési feladatot végző állomány részére, mely anyagból kellő következtetésekkel és valóságglátással az Magyarország gazdasága részére s a honvédelem számára hasznos és előnyös információkat nyerhetnek a feladatul kapott, beszerzéshez.

Továbbá bármilyen repülőeszközt is kívánnak hadrendbe állítani a MH-ben az elkövetkezőkben, a munkám alapján érdemes átgondolni és fontolóra venni az alábbiakat:

- A legdrágább mindig az emberi élet. A távirányítású technológia segítségével számos esetben kiküszöbölhető az a faktor, mely szerint a nagyértékű és hosszú ideig tartó kiképzéssel rendelkező repülőgépvezetőket jelentős kockázatnak kelljen kitenni. Javaslom, amennyiben lehetséges, minél több és minél fejlettebb, korszerű drón beszerzését, lehetőség szerint magyar fejlesztésűeket, legalább is Magyarországon építettek – még ha licence alapján gyártott drónokat is – hadrendbe állítani a légi információgyűjtő tevékenység végzéséhez.
- Véleményem szerint a Szu-22M3 feladatköre, az úgynevezett „derítsd fel és semmisítsd meg” harcászati alapelv, illetve módszer végrehajtása drónokkal is megvalósítható, a közeljövőben akár a mesterséges intelligencia integrálásával is, jöllehet, egy ideig inkább csupán (és a megbízható üzemeléshez még ez esetben is idő szükséges) az előre jól definiálható célpontok kiszolgálásakor alkalmazhatók autonóm üzemben.
- A fedélzeten, ember vezette felderítő repülőgépek beszerzésekor ugyanakkor szem előtt kell tartani azt is, hogy nem csupán az információgyűjtés a feladata ezen légijárműveknek, hanem a felderített, nagyértékű, vagy nagy fontosságú célpontokra történő erő kifejtés szempontjából a megfelelő fegyverzettel felszereltség, a jó manőverező képesség, az alacsony észlelhetőség, valamint a hatékony elektromágneses, elektronikai harci ellentevékenység is fontos szempontok. Fontos és szem előtt tartandó tulajdonság még ugyanakkor, hogy más haderőnemek, komponensek számára is hatékony légi támogató képességgel rendelkezzen.

Az értekezés benyújtójának a témakörből készült publikációs jegyzéke

1. Katona István: A 101. felderítőrepülő-század, és az annak állományába tartozó Szu–22M3 típusú repülőgéptípus története Magyarországon a kezdetektől a rendszerből történő kivonásig. In: Orbók-Berkovics Veronika; Orbók Ákos (szerk.): A hadtudomány és a XXI. század. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2018) 311 p. pp. 91-103. 13p.
2. Katona István: The Hungarian People’s Army’s Efforts into Reconnaissance Aircraft Development during the Cold War Years. HADTUDOMÁNYI SZEMLE XI.: 4. pp. 256-267. 12p. (2018)
3. Katona István: A 101. felderítőrepülő-század beosztott állománya hazai átképzésének, a repüléstechnikai jártassága helyreállításának körülményei. HADTUDOMÁNYI SZEMLE XI/3. pp.305-323. 19p. (2018)
4. Katona István: A taszári teljes berendezkedés – rendszerbeállítás, az osztályos harckiképzési szint helyreállítása a Szu–22M3-as típusú repülőgépen. HADTUDOMÁNYI SZEMLE XI./1 pp.181-198. 18p. (2018)
5. Katona István: A 101. Felderítőrepülő-század – a „Szuhojszázad” – életének beindítása Magyarországon – a taszári indulás. HADTUDOMÁNYI SZEMLE X./3. pp.356-369. 14p. (2017)
6. Katona István: A Magyar Néphadsereg korszerűsítése gyakorlati megvalósításának kezdete a 101. felderítő-repülő-század szempontjából. HADTUDOMÁNYI SZEMLE X./2. pp.7-22. 16p. (2017)
7. Katona István: A Szu–22-M3 repülőgéptípus beszerzésének előzményei, körülményei és háttere (1983-1987). HADTUDOMÁNYI SZEMLE IX./3. pp.17-29. 13p. (2016)
8. Katona István: Néhány gondolat a légifelderítés kialakulásáról. HADTUDOMÁNYI SZEMLE IX./1. pp.102-110. 9p. (2016)

Szakmai önéletrajz:

Tanulmányok:

2015-16 Nemzeti Közszolgálati Egyetem – Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar – Hadtudományi Doktori Iskola – PhD hallgató;

2017-18 abszolutórium megszerzése a doktori képzésen;

1991-1994 Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen akadémiai /egyetemi/ képzés – a légvédelmi és repülő haderőnemi szakon;

1971 Kilián György Repülő-Műszaki Főiskola /Szolnok/ – repülőgép-vezetői szak;

1972-1975 Egyesített Katonai Repülő-Műszaki Tiszti Főiskola /Krasznodar/ - repülőgép-vezető szakképesítés;

1967-1971 K.G.M. „Szamuely Tibor” Általános gépész és Közlekedésgépész Ipari Technikum /Szolnok/ - Technikus;

1959-1967 „Kiss Pál” Állami általános iskola /Tiszafüred/ - általános iskolai képzés;

Szolgálati helyek:

1975-1977 Kecskemét 59. Harcászati Repülő-ezred, 3. hajózó század, repülőgép-vezető;

1977-1983 Taszár – 31. Harcászati Repülő-ezred, 1. hajózó század, géppár parancsnok;

1983-1991 Taszár – CSRP, 101. Önálló Felderítőrepülő-század, Harckiképzési Alosztály vezető;

1991-1995 ZMNE – egyetemi tanulmányok;

1995-1997 Taszár – 31. Hc. vre. e. III.sz. mb. szdpkh.

1997- Nyugállományú rep. őrgy; az MHTT tagja.